

Методичні рекомендації

Методика взаємодії педагогів закладів освіти з різними типами сімей

Вступ

Однією із найважливіших складових навчально-виховного процесу сучасного спеціального освітнього закладу є організація роботи із батьками учнів. Досвід роботи показує, що без тісного, систематичного зв'язку з сім'єю не можливо досягнути успішного результату в роботі з дитиною.

Законодавство України, в нових умовах суспільного, освітнього й технічного розвитку, чітко окреслює межі відповідальності батьків за навчання і виховання дітей. Тільки батьки чи особи, що їх замінюють, зобов'язані створити належні умови для розвитку їх природних здібностей, зміцнення фізичного здоров'я, отримання освіти.

Сім'я - це джерело духовної та матеріальної підтримки для дитини, найбільш значущий фактор соціалізації, який перевищує за впливом усі інші соціальні утворення. Без любові та підтримки батьків дитина не зможе подолати життєві труднощі.

Вивчення дитини неможливе без тісного, постійного зв'язку з батьками.

Сьогодні є багато сімей, у яких виховуються діти з особливими потребами, які не готові взяти на себе всю відповідальність за їх розвиток. Тому надзвичайно важливо, щоб педагоги і батьки об'єднали свої можливості і перейшли до тісної співпраці в організації спільної діяльності з виховання дітей з особливими потребами.

Часто у сім'ї дитина з обмеженими рухами є важким тягарем. Замикаючись в собі, вдаючи, що у них все гаразд,

батьки відмовляються від спілкування, переповнюються депресією та гнівом. Щоб налагодити контакт із такою родиною, допомогти їй – важливо організувати комплексну реабілітацію: лікувальну, психологічну, педагогічну, соціальну.

Згідно зі статистичними даними Міністерства охорони здоров'я України з кожним роком зростає кількість сімей, в яких народжуються діти з патологією. За останні десять років в Україні у п'ять разів збільшилась кількість дітей з вадами розвитку, серед яких найбільше дітей з ураженням ЦНС. На сьогодні в Україні налічують понад 160 тисяч дітей-інвалідів. Щороку кількість таких дітей збільшується на 5-6 тисяч.

Сім'я здійснює сильний виховний вплив на дитину в усі роки навчання, а процес особистого розвитку учня підтримує два суб'єкти – батьки і фахівці. Контакт між ними може бути встановлений лише за умови, що обидва партнери усвідомлюють: тільки спільними зусиллями можна створити умови для розвитку та виховання неповносправної дитини, допомогти їй набути соціального досвіду.

Для дитини найважливішим є гармонійність взаємин між членами родини, позитивний психологічний клімат, пріоритет духовних цінностей, високий рівень культури. Батьки, з допомогою фахівців, мають усвідомити, що вони – вчителі у найважливішій школі – школі становлення особистості.

Успіх співпраці з батьками неповносправних дітей великою мірою залежить від авторитету педагогічного колективу, професійності, високих моральних, людських якостей кожного: педагога, медпрацівника, дефектолога, вихователя, психолога, соціального педагога, реабілітолога.

Дуже важливо допомогти батькам повірити у свої сили, у сили своїх дітей, сприйняти і полюбити їх такими, якими вони є.

Аналізуючи роботу з батьками за попередні роки, провівши опитування у формі анкет, тестів, ми звернули увагу на те, що більшість батьків на поставлені запитання відповідали чисто формально. Велика кількість батьків визнали, що потребують педагогічної освіти. Багато є труднощів і недоліків у сімейному вихованні. існують певні об'єктивні причини, які заважають правильному сімейному вихованню: несприятливі житлові умови, в яких знаходиться деякі родини, низька культура побуту, витрачання сил матерів на клопітку домашню працю, робота матерів за межами України.

1.1. Вибір – за вами.

Минув час гнітючого розпачу, надії, що лікарі помилилися, сподівань, що все минеться і дитинка буде такою, як усі, без особливостей, без особливих потреб. Настав час вибору, роздумів про те, як далі вчити, виховувати та лікувати її, який життєвий шлях визначити, яку долю обрати. Як зробити так, аби дитина почувалася комфортно у цьому світі, щоб не викликала зайвого подиву, зневаги, щоб не зневажали її однолітки, а їхні батьки не цуралися. Це означає – адаптуватися у суспільстві, інтегруватися у колектив здорових, повносправних.

Чи може все-таки обрати ізоляцію, оточення людей, які добре розуміють ці ж проблеми, оскільки теж мають порушення? Певно, глухий краще зрозуміє глухого, сліпий – сліпого, інвалід на візочку – такого ж, як він сам. Це і є сегрегація, перебування у середовищі подібних до себе. А з іншого боку, чи так вже й добре, коли вони спілкуються

лише один з одним, боячись чи соромлячись мати справу зі звичайними, повносправними?

Отже, інклюзія, тобто входження у суспільство здорових, чи сегрегація, перебування у колективі подібних до себе?

Напевно, в наш стрімкий, відзначений кардинальними змінами час, батьки дітей із психофізичними особливостями опиняються перед вибором з першого ж дня народження малюка. Що ж робити? Тримати вдома, опікуватися лише його здоров'ям, віддати до спеціального дошкільного закладу з тим, аби пізніше він потрапив до спеціального інтернату чи одразу – в оточення здорових дітей? Думки не відступають, а рішення приймати треба. Спеціалісти наполягають, друзі застерігають, а, власне, порадитися ні з ким. Водночас, не маючи ні детальних відомостей, ні точних адрес, ні переконливих прикладів, а лише чутки від друзів, знайомих, сусідів та колег, такий вибір зробити нелегко.

Спробуємо в загальних рисах охарактеризувати цю проблему, окреслити сучасні тенденції здобуття освіти неповносправними дітьми. Тенденції, які викликають стільки суперечок, нарікань, сумнівів у батьків, педагогів, широкої громадськості.

Порозуміння та взаємодія.

Вибір форми навчання дитини є прерогативою батьків. Це право їм надають основні законодавчі освітні документи (Закони “Про освіту”, “Про загальну середню освіту” та ін.). Втім, це рішення варто приймати спільно з фахівцями – медиками, педагогами, які допоможуть зважити всі “за” і “проти”, керуючись гаслом “ не зашкодь”. Консультаційну допомогу батьки можуть одержати, звернувшись до фахівців районного відділу освіти, спеціалістів психолого-

медико-педагогічної консультації за місцем проживання. Вочевидь, якщо освітній рівень батьків достатній, матеріально-побутові умови задовільні, то перебування дитини у загальноосвітній школі матиме позитивні результати, оскільки соціалізація дитини не може проходити в умовах ізоляції, яка є в спеціальних школах-інтернатах.

Якщо батьки, вирішуючи де навчатися майбутньому школяреві, віддали перевагу загальноосвітній школі (найчастіше це школа найближча до місця проживання), то необхідно, насамперед, налагодити стосунки з адміністрацією навчального закладу, познайомитися з майбутніми вчителями, ознайомитися з умовами навчання, що є в школі, яку обрали для навчання.

До обов'язків шкільної адміністрації входить ознайомлення батьків з їхніми правами та обов'язками, однак, батькам дитини з особливими освітніми потребами варто зважати на те, що успіхи майбутнього школяра значною мірою залежать від їхньої участі у процесі інтегрування їхньої дитини в середовище однолітків.

Підтримка батьків є неоціненною, оскільки лише вони можуть попередити про завищені або занижені вимоги до знань, сповістити про відсутність належних умов перебування у дитячому колективі, про емоційну напругу тощо. Саме батьки можуть повідомити про психологічну готовність дитини і бажання навчатись у закладі «масового» типу. Іноді дошкільники з обмеженими можливостями здоров'я не можуть перебувати в інклюзивних шкільних умовах за різних причин. Одні є лідерами у спеціальних закладах, оскільки є найкращими вихованцями, мають, порівняно з іншими, досить високий рівень розумового та мовленнєвого розвитку, тому боліше переживають втрату лідерства, інші – вкрай гостро реагують на свою ваду,

намагаються її всіляко приховати і тому на фоні здорових однолітків знаходяться у постійному стресовому стані. Є й діти, які звикли до постійної уваги з боку вихователів, батьків, потребують надмірного опікування і у великому колективі губляться, відчувають себе загубленими і занадто сором'язливо поведуться, оскільки звикли до знайомих невеличких колективів і навчальних груп, де не більше 10 чоловік.

Налагодження партнерських стосунків між батьками та всіма фахівцями, які працюють у навчальному закладі та надають допомогу дитині з порушенням психофізичного розвитку, є першочерговим завданням. Паритетними мають бути стосунки між батьками здорових дітей та дітей, які потребують особливої уваги, оскільки проведені дослідження засвідчують, що інклюзивне середовище надає можливості для особистісного самовдосконалення, насамперед, звичайним школярам. Вони починають краще розуміти людей, які чимось не схожі на інших, вони мають можливість завжди надати допомогу тим, хто цього потребує, вони вчаться співчувати та оцінювати речі з позицій гуманності.

Позитивна атмосфера в родині, захищеність батьківською любов'ю дає змогу бути вимогливими, але не конфліктними. Позитивні вчинки помічаються, оцінюються, підтримуються, негативні вчинки потребують обговорення і відповідної оцінки.

При зарахуванні до школи сім'я має займати активну позицію, надавати допомогу кваліфіковано та уміло, діяти педагогічно грамотно. Для цього варто часто зустрічатися з педагогами, обговорювати поведінку дитини, проблеми та успіхи, спільно намічати перспективні плани, усвідомлюючи, що певна обмеженість життєдіяльності не

повинна заважати працювати, спілкуватися, знаходити порозуміння. Значною мірою від сім'ї залежить особистісне становлення дитини, формування у неї умінь розуміти свої потреби, можливості та нахили. Прогнозовані ситуації вибору допомагають дитині усвідомити, чого саме вона хоче, що бажає, що любить. Корисні розмови в невимушеній атмосфері про те, хто і який ти : добрий чи злий, спокійний чи рухливий та ін. Адже чим краще людина знає себе, тим краще вона може скеровувати свою поведінку, змінювати її відповідно до ситуації. Особливу значущість має створення ситуації успіху у грі, трудовій діяльності, навчанні.

Різні види продуктивної діяльності (малювання, ліплення, конструювання) допомагають у запам'ятовуванні цифр, розрізненні їхньої конфігурації. Кубики, кружечки, палички викладаються у вигляді цифр, контурне зображення розмальовується, штрихується. Разом з мамою ліпляться "смачні" цифри з тіста, викладаються цифрові аплікації.

Ці вправи сприяють і розвитку дрібної моторики у першокласників з особливими освітніми потребами, оскільки недорозвиток або порушення рухливості пальців рук ускладнює формування навичок письма.

Зважаючи на те, що дитині набагато легше запам'ятати звучання букви чи цифри, навчання письма має починатися з малювання, улюбленого заняття майже кожного малюка. Саме з малювання починається формування так званої графічної навички, яка з особливими ускладненнями формується на перших етапах навчання майже у кожній дитини з особливими освітніми потребами.

Координованість рухів, усвідомлення таких просторових понять як праворуч, ліворуч, вгорі, внизу, посередині тощо викликають цікавість до завдань, сприяють формуванню

повноцінного письма. Однак, на початкових етапах оволодіння письмом писати краще олівцем: легше впоратися з натиском, завжди на допомогу може прийти гумка і позбавить дитину відчаю та розчарувань. Для полегшення виконання вправ використовуються збільшені клітинки, які можна розкреслити самим.

Головним у навчанні школярів з обмеженими можливостями здоров'я є формування у них соціально-побутових компетенцій, тобто знань про навколишній світ, про себе, про правила взаємодії з цим світом. Увага має бути акцентована не лише на формуванні умінь читати та писати, а й на тому чи знає школяр про призначення тих чи інших предметів, чи вміє ними користуватися, чи вміє або намагається обслуговувати себе.

На перших етапах навчання батьки мають самі створювати ігрові та навчально-ігрові ситуації, які б стимулювали відтворення різноманітних дій, сприяли б пізнанню нового, викликали позитивні емоції у дитини. Беручи активну участь у складанні корекційно-освітніх програм і в оцінці їх результативності, батьки спільно з педагогами визначають пріоритетні напрями у цих програмах. Зокрема, розвиток комунікативних умінь для всіх категорій дітей, які навчаються в інклюзивних умовах має непересічне значення, оскільки залучення до повноцінної комунікації є одним із важливих і складних завдань упродовж усього навчання.

Консультаційні семінари, тренінги, на яких обговорюються ці питання мають ініціюватися саме батьками дітей, які потребують допомоги. Саме проведення таких заходів дасть змогу батькам усвідомити, що їхня дитина не є дитина з вадами, а є дитина зі своїми особливостями, відмінна від

інших, зі своїм світосприйняттям, своїм засобом спілкування, своїм мисленням.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Ефективність співпраці педагогів та батьків.

Для успішної реалізації навчання надзвичайно важлива ефективна співпраця педагогів і родин дітей. Існує три фактори, які допомагають закладу освіти залучати батьків до активної участі в ухваленні всіх рішень, що стосуються дитини:

- сприятлива атмосфера, коли педагогічний колектив дружньо налаштований і допомагає в усьому;
- постійне двостороннє спілкування між родиною дітей із закладом;
- сприйняття батьків як колег.

Налаштованість на співпрацю з батьками виявляється в діях адміністрації, класного керівника, допоміжного персоналу. Досвід такої роботи залежить від того, яким чином загальноосвітні навчальні заклади тлумачать і реалізують своє бачення роботи з батьками. Шкільна адміністрація має усвідомити: батьки та родини відіграють важливу роль в освіті своїх дітей. Основу для розуміння родин та їхньої готовності до співпраці зі школами забезпечує сімейна системна теорія. Ця модель складається зі сукупності так званих родинних характеристик, що зумовлюють взаємодію, пов'язану з результатами сімейних функцій. Якщо діти живуть у сім'ї з певними традиціями поведінки, що відрізняються від правил, установлених у родинах їхніх однокласників, то у них можуть виникнути проблеми адаптації до суперечливих систем, які існують у школі.

Коли в сім'ї відбуваються важливі події (народження дитини, хвороба одного з членів родини, переїзд на нове місце проживання), родинна система має відповідним чином адаптуватися. Ці зміни можуть бути раптовими чи поступовими позитивними чи негативними. Педагоги мають знати, що відбувається в родині дитини, аби належним чином реагувати на це і надавати допомогу. Крім того, сімейна система – відкрита, перебуває у постійному взаємообміні з навколишнім середовищем. Ці засади узгоджуються з орієнтованою на сім'ю практикою, що дедалі активніше поширюється у сучасній освіті. Вона базується на переконаннях і цінностях, що:

- визнають важливість сімейної системи для розвитку дитини;
- поважають членів родин як людей, котрі ухвалюють рішення щодо дітей і самих себе;
- надають сім'ям допомогу в розвитку та вихованні дітей.

Для педагогів практика, орієнтована на сім'ю, означає: визначення цілей і шляхів їх досягнення, погоджених із родинами. Це підвищує вірогідність отримання бажаних результатів, впевненість і компетентність, здатність батьків і родичів ухвалювати рішення стосовно їхньої дитини та всієї родини упродовж усього життя. Педагоги мають бути підготовлені до роботи з усіма членами родини, а батьки – до співпраці зі школою. Доведено: батьки беруть участь в освіті своїх дітей коли переконані, що можуть бути залучені до цієї важливої роботи; відчують, що можуть бути корисними для своєї дитини; усвідомлюють, що школа спонукає їх до залучення. Саме ці фактори найважливіші в усвідомленні батьками своєї ролі та власної ефективності. Так, наприклад, ступінь задоволення батьків включенням їхніх дітей у загальноосвітній простір безпосередньо

пов'язаний з розумінням школою особливостей порушень розвитку дітей та їхніх потреб, а також з мірою здійснення пристосувань середовища, з готовністю школи працювати з батьками.

2.2 Принципи практики, орієнтованої на сім'ю

. Сім'ю необхідно вважати основним одержувачем послуг. Надаючи освітні послуги, треба враховувати потреби всіх членів родини, які займаються освітою дитини і доглядом за нею.

Необхідно підтримувати й шанувати рішення, які приймаються родиною. Другий принцип визнає важливість родини і пропонує фахівцям розглядати її членів як найважливіших учасників освітньої команди – головних людей, котрі відповідають за ухвалення рішень стосовно освіти їхньої дитини та піклування про неї. Діапазон такої співпраці може бути досить широким: від індивідуальної роботи з учителями для вирішення конкретних проблем – до участі в батьківських радах, які, працюють спільно з педагогічним персоналом, допомагають приймати рішення щодо навчальної програми закладу.

Необхідно надавати широкий спектр послуг, покликаних поліпшити функціонування дитини та родини. Необхідно зважати на культурні особливості кожної сім'ї, забезпечувати доступ до офіційних суспільних послуг (медичних, соціальних і суспільних: бібліотеки, місця для відпочинку тощо).

Власне, тут виникають запитання:

Чи поширюються послуги на членів родин?

Як і в якій формі сім'ї беруть участь в ухваленні рішень?

Чи сприяє ця практика розвитку дітей і зміцненню сімей?

Як свідчить досвід, сім'ї частіше отримують послуги, пов'язані з їхньою дитиною, і рідше – ресурси для вдосконалення власної роботи або добробут.

Вчителі знають, що під час розмов з батьками можна дізнатися багато нового про дітей. Позитивні, довірливі взаємини між педагогами і родинами сприяють тому, що сім'ї почуваються впевненіше і готові до прийняття необхідних рішень. Для налагодження добрих стосунків потрібні певні знання, вміння та досвід. Налагодження ефективних стосунків

Запорукою добрих взаємовідносин між школою і сім'єю є повага, некритичне ставлення і співчуття. Оскільки родини є головними вчителями своїх дітей, вони мають повне право на особливу увагу і повагу з боку професіоналів. Педагоги можуть багато в чому допомогти батькам. Вони можуть почати розмови на теми, про які сім'я говорити не наважується. Наприклад, чимало батьків «особливих» дітей спочатку приховують свій гнів, образу, розпач. Коли ж бачать, що вчитель розуміє їхні почуття, вони охоче йдуть на контакт з ним.

Некритичне ставлення

Педагоги мають позитивно та відкрито ставитися до батьків дітей, незалежно від їхніх людських якостей. Коли вчитель не дає оцінок, не критикує, а делікатно, без будь-якого тиску заохочує родини до прийняття власних рішень, імовірність позитивного результату висока. Якщо ж учитель не схвалює дії батьків стосовно дитини, це може викликати відчуженість і опір з їхнього боку.

Співчуття

Педагоги повинні враховувати сімейні обставини, співчувати родинам і відповідним чином демонструвати це під час спілкування. Спостерігаючи за реакцією батьків, учитель може визначити, чи достатньо ефективно він демонструє своє співчуття. Ті сім'ї, які щиро діляться з ним особистим, напевно відчують співчуття з його боку. Учні ж сімей, які не схильні ділитися своїми турботами, ймовірно, цього не помічають.

Комунікативні вміння

Отже, з викладеного вище зрозуміло, які якості потрібні для налагодження партнерських стосунків з родинami. Наступним кроком є відповідний розвиток комунікативних умінь та навичок учителів.

Для цього можна використовувати такі прийоми:

– ***застосовувати активне слухання***. Вчитель має уважно вислуховувати членів сімей, з повагою ставитися до їхньої точки зору і пропонувати свою допомогу. За такого підходу в учителя є можливість зрозуміти, як дивляться на себе, своїх дітей та ситуацію члени родин.

– ***ставити запитання***. Вчитель має заохочувати батьків до розмови, розпитувати їх, з'ясовувати незрозумілі моменти. Треба ставити і конкретні запитання, і запитання, що спонукають до розгорнутих відповідей, дискусії. Наприклад, запитання «Які труднощі є у вашої дитини?» або «Що полюбляє ваш малюк?» заохочують батьків до розповіді. Конкретні ж запитання потребують коротких відповідей. Наприклад: «У вас є інші діти?», «Чи катається ваша дитина на велосипеді?» Слід звертати увагу на манеру спілкування батьків і характер відповідей. Учитель повинен висловлювати свою повагу до родин, відповідним чином коригуючи запитання.

– **реагувати на почуте та з'ясовувати незрозуміле.** Під час бесіди вчитель має відповідним чином коментувати почуте. Це дає змогу батькам зрозуміти, що їх слухають і розуміють. На завершення треба знову коротко змалювати ситуацію і з'ясувати незрозумілі питання.

– **підходити до проблем з різних боків.** Педагог повинен пропонувати батькам дивитися на ситуації з різних боків і розглядати різні шляхи розв'язання проблем. Наприклад, коли батьки скаржаться на погану поведінку дитини, вчитель може допомогти їм зрозуміти, що проблема не в дитині, оскільки в цьому випадку вона просто не здатна виконати поставлене перед нею завдання.

Стратегії ефективного спілкування.

Родини часто занадто хвилюються з приводу щоденних успіхів своїх дітей. Їм необхідно пояснювати, що навчання відбувається невеликими кроками, однак постійно. Щоб заспокоїти батьків, корисно спілкуватися з ними в неформальних умовах.

Бесіди на початку та наприкінці навчального дня.

У розкладі треба передбачити вільні ненапружені періоди на початку і в кінці робочого дня (по тридцять хвилин), коли діти можуть гратися і працювати у класі разом зі своїми батьками. Зранку члени родин приводять дітей до школи і допомагають їм сконцентруватися, їх має зустрічати хто-небудь із членів педагогічного колективу, вітати і пропонувати обмінятися інформацією щодо дітей та навчання. Через деякий час, коли батьки ознайомляться з навчальним процесом, слід запропонувати їм брати участь у роботі: надавати адміністративну підтримку допомагати вчителю готувати клас до занять.

Записки і записники

Обмін короткими, неформальними записками сприяє налагодженню добрих стосунків з родинами. Записки, які передають додому через дитину, можуть розповідати про конкретні досягнення учня, його нові вміння чи поведінку. В них може висловлюватися подяка за допомогу. Слід також заохочувати батьків надсилати педагогам записки. Такий підхід особливо успішний, коли вчитель працює над конкретним завданням, а родина в цьому допомагає.

За регулярного спілкування доцільно передавати додому і повертати назад до школи записник, особливо в разі відсутності вдома у дитини телефону. Для учня з особливими потребами чи проблемами, такий записник гарантує безперервність спілкування та поінформованість і батьків, і вчителів про успіхи дитини та зміни у її поведінці. Такий підхід найефективніший тоді, коли обмін інформацією відбувається не менше, ніж раз на тиждень. Він особливо придатний для спілкування з батьками, які хочуть викладати свої думки письмово.

Дошки оголошень.

З інформації на дошках оголошень родини дітей дізнаються про заняття, які відбуваються у школі.

На них можна розмістити відомості загального характеру, наприклад, розклад батьківських зборів чи статті про розвиток дитини. На дошках оголошень можуть бути вивішені зразки дитячих малюнків, оповідання про екскурсії чи фотокартки членів сімей учнів. Повідомлення на дошках оголошень можуть повторювати чи підкреслювати інформацію, яку батьки отримували іншими шляхами, скажімо, через бюлетені чи записки.

Важливо, щоб дошки оголошень були яскравими і привабливими. Інформацію на них треба регулярно поновлювати, що по черзі можуть робити всі члени

педагогічного колективу. Будьте творчими, дошки оголошень мають відбивати атмосферу та діяльність у класі. Якщо батько одного з учнів художник, запросіть його помалювати з дітьми і потім розвісьте ці роботи на дошці оголошень.

Інформаційні бюлетені

Бюлетені, які розсилають кожні два тижні або щомісяця, дають змогу всім родинам бути повністю поінформованими про шкільні справи. Вони можуть присвячуватися певним подіям чи заняттям або містити рекомендації щодо домашніх вправ. Інші бюлетені можуть мати характер нагадування чи тематичний. До бюлетенів варто включати статті про розвиток дитини. Отже, інформаційні бюлетені можуть містити:

- Оголошення щодо зборів, екскурсій та інших подій.
- Звертання по допомогу.
- Місцеві новини.
- Повідомлення щодо поточної роботи у класі.
- Поради стосовно домашніх занять.
- Подяки добровольцям чи запрошення брати участь у волонтерській роботі.

Бюлетені повинні бути короткими і легкими для читання. Краще регулярно розсилати короткі бюлетені, ніж великі час від часу. В бюлетенях треба часто згадувати імена конкретних дітей та членів їхніх родин. Слід стежити за тим, щоб за певний проміжок часу відзначити всіх учнів та батьків.

Надання підтримки родинам

Обмін інформацією

Одне з важливих завдань педагога - зустрічатися з батьками, обмінюватися з ними інформацією та розглядати можливі варіанти навчання дітей. Якщо вихователь знає сімейні

обставини і діє відповідно, він може надати родинам суттєву допомогу.

Дуже цінними є навіть прості розповіді про успіхи і проблеми дітей. Педагог має відверто розповідати про проблеми дітей, а також навчати батьків працювати і взаємодіяти з дітьми.

Звичайно, педагоги не можуть надати батькам всієї потрібної інформації стосовно роботи з дітьми. Це не варто розглядати як свідчення низької кваліфікації. Всього досягнути неможливо, тому треба мати справді необхідні знання, а також знати джерела знаходження іншої інформації. У разі, коли педагог сам не може відповісти на запитання чи розв'язати проблему, він повинен звернутися до інших членів педагогічного колективу або допомогти родинам знайти відповідного фахівця.

Рекомендації що до облаштування дошки оголошень.

- Розміщуйте інформацію на висоті очей дорослої людини.
 - Регулярно змінюйте на ній хоча б деяку інформацію.
 - Пам'ятайте, що всім приємно побачити фотокартку чи ім'я своєї дитини.
 - Вивішуйте дитячі роботи.
 - Інформація має бути короткою.
 - Запрошуйте сім'ї брати участь в оформленні.
 - Вивішуйте повідомлення про внесок у навчальний процес тих чи інших родин, наприклад, письмову подяку за участь у проекті.
 - Призначайте двох людей, відповідальних за оформлення.
- Працювати удвох легше і цікавіше.

2.4 Батьківські збори.

Батьківські збори проводять із багатьох причин. На початку навчального року вчитель збирає батьків, щоб познайомитися й розповісти їм про навчальні програми. Під

час наступних зборів обговорюють прогрес дітей, розглядають шляхи поліпшення навчального довкілля і програми, з'ясовують питання, які викликають тривогу в учителів або батьків. Збори проводять через регулярні проміжки часу протягом усього навчального року.

- Збори до початку занять допомагають налагодити початковий контакт з родинами і дають дитині змогу ознайомитися з класом. Під час цих зборів учитель розповідає про мету програми, ділиться своїми сподіваннями стосовно дітей та їхніх батьків, відповідає на запитання. Вчитель також розпитує батьків, щоб отримати необхідні відомості про учнів.

- Наступні збори проводять через кілька місяців після початку навчального року (восени чи навесні), коли діти вже звикли до класу й одне до одного. Вчитель інформує батьків про успіхи і труднощі дітей, а також продовжує розповідати про програму. Ці збори є доброю нагодою обговорити питання, які турбують учителя і батьків.

- Під час зборів наприкінці навчального року доцільно обговорити індивідуальний навчальний план і окреслити нові цілі та завдання. Потім цей план передають учителеві, який працюватиме з дітьми наступного року. Це добра нагода, щоб запропонувати батькам заняття для дітей на літній період. Дуже важливо, аби процес активного навчання тривав і влітку.

Під час підготовки до батьківських зборів учитель має запитати себе:

- Мета цих зборів у цілому обговорити процес адаптації дітей до школи чи проаналізувати конкретні успіхи і труднощі дітей?

- Ми будемо переглядати раніше поставлені завдання чи визначати нові?

– Чи необхідно обговорити з батьками якісь специфічні питання?

Після закінчення зборів доцільно ще раз запитати себе:

– Що я розповів батькам?

– Що я почув?

– Яка була моя реакція на коментарі батьків?

Дуже важливо допомогти батькам повірити у свої сили, у сили своїх дітей, сприйняти і полюбити їх такими, якими вони є.

Розділ III

УМОВИ УСПІШНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ В СІМ'Ї

3.1 Поради батькам

Головним завданням сімейного виховання є гармонійний всебічний розвиток дитини, підготовка її до життя в соціальних умовах, реалізація її творчого потенціалу.

Насамперед зазначимо, що єдиної формули успішного виховання у сім'ї не існує, оскільки вона залежить від рівня моральності й культури батьків, їхніх життєвих планів, ідеалів, вчинків, сімейних традицій тощо.

Основні умови виховання дітей:

1.Здоровий мікроклімат у сім'ї, його тональність і загальна спрямованість.

Добре, коли сім'я дружна, всі живуть разом цілеспрямованим і радісним життям, де всі люблять один одного, де панує атмосфера взаємодопомоги, щирості, тепла, справжньої турботи. В таких сім'ях якщо і виникають окремі розбіжності думок і суперечки, вони розв'язуються без роздратувань, приниження людської гідності, критики,

взаємних образ. У сім'ї панує повага до інших членів сім'ї, цінується авторитет батька й матері, дідуся й бабусі.

2. Довіра до інших дітей, надання їм самостійності.

Якщо дитина бачить, що дорослі вірять у її сили, чесність, доброту, порядність, вірять у те, що вона зможе подолати труднощі в навчанні, виправити поведінку, то ця довіра окрилює її, дарує впевненість у своїх силах, породжує бажання стати кращим. Довіра сприяє самовихованню дитини, її самовдосконаленню. Відверті, довірливі стосунки між батьками і дітьми роблять мікроклімат у сім'ї благополучним.

3. Чуйне ставлення дітей до найстарших членів родини - дідуся й бабусі.

Батьки мають бути прикладом для своїх дітей у відносинах зі своїми батьками та дідусями і бабусями, вони мають навчити дітей чуйно ставитися до них, цінувати думку старших у родині.

4. Єдність усіх вимог дорослих у ставленні до дітей.

Головний є таке правило: ні за яких обставин не допускайте у сім'ї різних дій, неузгоджених впливів. Єдність вимог, їх розумна послідовність потребують від дорослих нервових зусиль, вміння поступитися власним бажанням. Виключіть з життя сім'ї свавілля, егоїзм. Пам'ятайте: виховання дітей у сім'ї - не особиста справа батька й матері, а справа великої державної ваги, тому що наші діти - це майбутнє нашої держави.

ПАМ'ЯТАЙТЕ

1. Якщо дитину постійно критикують, вона вчиться ненавидіти.
2. Якщо дитина живе у ворожості, вона вчиться агресивності.
3. Якщо дитину висміюють, вона стає замкнутою.

4. Якщо дитина росте в докорах, вона вчиться жити з почуттям провини.
5. Якщо дитина росте в терпимості, вона вчиться приймати інших.
6. Якщо дитину підбадьорюють, вона вчиться бути вдячною.
7. Якщо дитина росте в чесності, вона вчиться бути справедливою.
8. Якщо дитина живе в безпеці, вона вчиться ввірити в людей.
9. Якщо дитину підтримують, вона вчиться цінувати себе.
10. Якщо дитина росте в розумінні, вона знаходить любов у цьому світі.

ЗАБОРОНЕНІ ЗВЕРТАННЯ ДО ДИТИНИ

1. Ну скільки разів тобі повторювати?
2. Я сказала - зроби!
3. Ти що, не розумієш?.
4. У всіх діти як діти, а ти...
5. За що мені така кара...
6. Не лізь, коли не можеш зробити...
7. І в кого ти такий вдався?.
8. Невже тобі важко запам'ятати, що...

НЕОБХІДНІ ЗВЕРТАННЯ ДО ДИТИНИ

1. Давай-но вирішимо разом...
2. Як ти гадаєш?.
3. Мій любий...
4. Це ти добре придумав...
5. Я така вдячна долі, що ти в мене є...
6. Упевнена, що ти зможеш...
7. Тобі добре вдасться...
8. Я завжди знала, що ти розумний...

ОРГАНІЗАЦІЯ СПІЛКУВАННЯ В СІМ'Ї

Пам'ятка для батьків

1. Приділяйте велику увагу повсякденному спілкуванню з дитиною.
2. Стежте за власним мовленням.
3. Намагайтесь говорити спокійно, доброзичливо.
4. Не зловживайте словами "повинен", "треба".
5. Говоріть дітям "дякую", "вибач".
6. Давайте можливість дитині не тільки слухати, а й думати, висловлювати власні судження, брати активну участь у спілкуванні.
7. Ненав'язливо поправляйте дитину, яка неправильно промовила слово чи побудувала фразу, причому краще зробити це під час розмови, щоб не переривати спілкування.
8. Формуйте в дітей навички ввічливого спілкування: вміти вислуховувати співрозмовника, з повагою ставитися до його думки.

3.2 Рекомендації щодо виховання.

1. Повірте в неповторність своєї дитини, у те, що вона єдина, унікальна і не є вашою точною копією. Тому не варто вимагати від неї реалізації заданої вами життєвої програми і досягнення поставленої вами мети. Дайте їй право прожити власне життя.
2. Дозвольте бути собою, зі своїми вадами, вразливими місцями та чеснотами. Приймайте її такою, якою вона є.
3. Підкреслюйте її сильні властивості.
4. Не соромтесь виявляти свою любов до дитини, дайте їй зрозуміти, що любитимете її за будь-яких обставин.
5. Не бійтеся "залюбити" своє маля: саджайте його собі на коліна.

6. Обираючи знаряддя виховного впливу, удавайтеся здебільшого до ласки та заохочення, а не до покарання та осуду.

7. Намагайтеся, щоб ваша любов не перетворилась на вседозволеність та бездоглядність.

8. Намагайтеся впливати на дитину проханням - це найефективніший спосіб давати їй інструкції.

3.3 Уникнення помилок у вихованні.

1. Не перевищуйте владу у стосунках з дитиною. Батьки, які виступають у ролі головної дійової особи, мають похмурий незадоволений вираз обличчя, втручаються в дитячі ігри, карають і вказують, що, як і коли робити.

2. Не будьте егоїстом, не покрикуйте на дитину при найменших відхиленнях від встановлених вами еталонів її поведінки (дитина заважає вам відпочивати).

3. Не будьте ледачими у відносинах з дитиною, що виявляється в непослідовності у вимогах, у стилі виховання, в небажанні відмовитися від своїх справ та захоплень.

4. Не будьте хвальковитими, не хизуйтеся будь-якими успіхами своєї дитини. Не реагуйте гостро на успіхи інших дітей. Будьте скромними, вчіть скромності свою дитину. Завжди враховуйте здібності і інтереси дитини.

5. Не будьте надмірно принциповими. Принциповість не завжди виправдана, але батьки мають упередження, що коли вони так сказали, то так і має бути, навіть якщо їх вимоги не завжди виправдані. У результаті такої принциповості батьки нерідко вдаються до фізичних покарань, позбавляють дитину прогулянки, забороняють улюблені ігри тощо.

Для дітей з особливими освітніми потребами принцип інклюзивної освіти означає, що вони будуть перебувати в такій освітньої середовищі, в якій їм буде комфортно, де

з'явиться можливість домогтися успіху, де вони будуть потрібні.

Додаток 1

Батьківські збори «У сім'ї дитина з особливими потребами»

Мета:

1. Ознайомитися з досвідом інших батьків щодо виховання дітей, що мають певні вади;
2. Визначити труднощі у вихованні і навчанні дітей;
3. Розширити знання батьків про те, як спілкуватися з дітьми з особливими освітніми потребами;
4. Напрацювати з батьками можливі шляхи вирішення ситуацій, що можуть виникати з дітьми.

1. Вітання учасників (5 хв.)

2. Оголошення теми та мети зборів

Дітей з особливими потребами треба не просто годувати, одягати й забезпечувати теплими ліжечками та цікавими іграшками, їх ще потрібно ввести у цей світ, навчити

корисному, прищепити прекрасне, показати цікаве. Світ дітей з обмеженими можливостями (як їх ще називають) – особливий та розмаїтий. Вони вчаться жити повноцінним життям, тому завдання батьків – допомогти дітям у цьому, а самим батькам – навчитися сприймати свою дитину такою, якою вона є та актуалізувати особистісний потенціал у вихованні дітей. Тому тема сьогоднішніх зборів «У сім'ї дитина з особливими потребами», на яких ви зможете визначити труднощі у вихованні і навчанні дітей, обмінятися з досвідом інших батьків про виховання особливих дітей та отримати практичні рекомендації щодо особливостей спілкування з ними.

3. Визначення очікувань учасників зборів (5 хв.)

Мета: мотивувати до активної участі; надати можливість висловити свою думку стосовно очікувань від зборів.

Батькам по черзі (або за бажанням) пропонується продовжити речення: «Мене звуть... Для мене особлива дитина – це...»

4. Мозковий штурм «Інклюзивна освіта» (5 хв.)

Мета: з'ясувати рівень обізнаності батьків щодо поняття «інклюзивна освіта». Батькам пропонується висловити свої думки щодо змісту інклюзивної освіти. Всі припущення записати на дошці або ватмані.

5. Інформаційне повідомлення «Поняття та зміст інклюзивної освіти» (10 хв.)

Мета: ознайомити батьків зі змістом та основними завданнями інклюзивного навчання.

Психологічні дослідження свідчать, що в дітей з особливими потребами така сама психіка і розвиваються вони за тими самими законами, що й звичайні діти. Кожний з них є особистістю і має свої духовні потреби, як і будь – яка інша дитина.

Дитина з особливими потребами потребує значно більшого обсягу монотонної роботи, механічного догляду, а відгуку з боку дитини значно менше.

Якщо ваша дитина народилася не такою, як інші, вас, швидше за все, турбуватиме більше проблем, ніж батьків звичайних дітей. По – перше, вас можуть турбувати проблеми з приводу вас самих (чи не пов’язані відхилення в здоров’ї моєї дитини з якимись моїми діями; чи не пов’язані ці відхилення з тим, що я чогось не зробила (не зробив)); чи можу я сама (сам) щось зробити або знайти когось, хто зможе зменшити чи зняти ці відхилення). По – друге, вас можуть хвилювати проблеми, пов’язані з вашою дитиною (якою виросте моя дитина; як потрібно її виховувати, чи є в цьому якісь особливості). Це природно, що вас турбують ці проблеми. Фактично ці питання певною мірою турбують усіх батьків. На багато питань не має вичерпних відповідей.

Можливо, саме ваша дитина потребуватиме чогось такого, чого ще ніхто не знає. Іноді минає доволі багато часу, доки ви зможете знайти це «щось», що допоможе вашій дитині.

Важливо пам’ятати, що дитина має право на отримання освітніх послуг. Отже, інклюзивне навчання – комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом їх навчання в загальноосвітніх закладах, беручи до уваги індивідуальні особливості навчально – пізнавальної діяльності таких дітей.

Основна мета інклюзивної освіти – досягнення якісних змін в особистісному розвитку дітей цієї категорії. Інклюзивна освіта визнає, що всі діти різні, а освітня система повинна підлаштовуватись під індивідуальні потреби всіх учнів з порушеннями розвитку і без них.

Основні завдання інклюзивного навчання є:

- Здобуття дітьми з особливими освітніми потребами освіти відповідно рівня в оточенні здорових однолітків відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти;
- Забезпечення різнобічного розвитку дітей, реалізація їхніх здібностей;
- Створення освітньо – корекційного середовища для таких дітей;
- Формування активного міжособистісного спілкування дітей з особливими потребами з іншими учнями;
- Забезпечення психолого – педагогічного супроводу дітей з особливими потребами;
- Залучення батьків, які виховують таких дітей.

6. Вправа «Можуть – не можуть» (10 хв.)

Мета: визначити труднощі і потенціал людей (дітей) з обмеженими фізичними можливостями.

Об'єднати батьків у три групи. Завдання групам: визначити як можуть і не можуть себе поводити люди (діти) у звичайних ситуаціях життя. Кожна група отримує аркуш (дод. 1) і дає відповіді на запитання.

Обговорення напрацювань груп.

Висновок: потенціал дітей з обмеженими фізичними можливостями є, і ми можемо спиратися на нього при вихованні та навчанні.

7. Інформаційне повідомлення «Роль психологічного клімату сім'ї у формуванні особистості дитини» (5 хв.)

Мета: розширити знання батьків про роль сімейного клімату на особистість дитини.

Сімейний мікроклімат позначається на розвитку дитини. Дитина з раннього віку повинна отримувати від

батьків достатню кількість специфічної інформації у вигляді міміки, жестів, рухів, інтонації, голосу, зовнішності. Особливо це стосується виховання дитини з особливими потребами. Така дитина потребує особливої уваги і любові. Проте така любов не повинна бути сліпою, нерозумною, щоб не спотворити характер дитини. До неї слід висувати посилені вимоги, ставити конкретні завдання, і їх вона має виконати. В такій сім'ї дуже важлива наявність саме обох батьків для нормальної життєдіяльності дитини, а також взаємна підтримка, взаємодопомога подружжя, розумний розподіл обов'язків між членами родини.

Дитина з особливими потребами вимагає від матері й батька повсякденної роботи над собою. Це пов'язано з тим, що у них починає різко змінюватися самооцінка, підвищується невдоволення собою і неприйняття себе як особистості. Подолання страху, відчаю, почуття провини, самотності сприяє постійному творчому, а відтак і особистісному, зростанню. Уважне спостереження за своїми емоціями, психологічними станами забезпечує сприятливий психологічний клімат у сім'ї. Уміння ставити запитання і знаходити на них відповіді, пізнання нового, зацікавленість у вивченні науково-методичної літератури допоможе вивчати особливості захворювання та прогнозувати їх вплив на загальний розвиток дитини.

Одна з важливих особливостей вашого розвитку – почуття власної відповідальності за життя доньки чи сина і розуміння того, що ваша витримка, мужність, сприятливий сімейний клімат – значний потенціал у розвитку дитини. Дитина має почуватися щасливою і це допоможе найбільш повно виявити її емоційні та інтелектуальні можливості.

Сім'я створює душевний комфорт, змінює нервові переживання. Батьківська терпимість, доброта, чуйність, делікатність допоможуть дитині знайти своє місце в житті.

8. Робота в групах «Як ми вирішуємо конфліктні ситуації з дітьми?» (8 хв.)

Мета: розширити знання батьків про можливі шляхи вирішення конфліктних ситуацій з дітьми на основі обміну досвідом з іншими батьками.

Об'єднати батьків у дві групи. Завдання групам: обговорити конфліктні ситуації, що виникають з дітьми та шляхи їх вирішення. На ватмані записати свої способи вирішення конфліктів та представити іншим учасникам зборів.

9. Інформаційне повідомлення «Заборонені та необхідні звертання до дитини» (7 хв.)

Мета: ознайомити батьків з особливостями спілкування зі своїми дітьми.

Батьки можуть приділяти велику увагу повсякденному спілкуванню з дитиною, при цьому стежити за власним мовленням; намагатись говорити спокійно, доброзичливо; не зловживати словами «повинен», «треба»; говорити дітям «дякую», «вибач» (бо вони дуже цього потребують); давати можливість дитині не тільки слухати, а й думати, висловлювати власні судження, брати активну участь у спілкуванні; ненав'язливо поправляти дитину, яка неправильно промовила слово чи побудувала фразу, причому краще зробити це під час розмови, щоб не переривати спілкування; формувати в дітей навички ввічливого спілкування.

10. Рефлексія участь у батьківських зборах (5 хв.)

Мета: визначити чи справдилися очікування батьків від участі у зборах.

Психолог пропонує батькам дати відповіді на запитання:

- Чи справдилися ваші очікування?
- Чи дізналися ви щось нове, цікаве, корисне?
- Що готові вже зараз змінити у спілкуванні зі своєю дитиною?

Батьки аплодують собі за гарну роботу

Додаток 2

Картка 1. Люди з ослабленим зором

- Чи можуть вони працювати на комп'ютерах, лікарями, авіапілотами, вчителями, водіями автомобілів, на заводі у цеху?
- Чи можуть самі перейти дорогу?
- Обійти перешкоду на вулиці?
- Читати книжки?
- Бути вченими, винахідниками?
- Займатись спортом?
- Вчитись у звичайній школі?

Картка 2. Люди з порушенням інтелекту

- Чи можуть працювати вчителями, інженерами, льотчиками, водіями автомобілів, на заводі у цеху?
- Чи можуть займатись спортом?
- Вчитись у звичайній школі?
- Бути вченими, винахідниками?
- Грати у театрі, кіно?
- Співати в хорі?
- Відвідувати театри, цирк, зоопарк?

Картка 3. Люди з порушенням опорно - рухового апарату

- Чи можуть вчитись у звичайній школі?
- Їздити громадським транспортом?
- Безперешкодно ходити на роботу?
- Працювати конструкторами, юристами, лікарями, водіями, льотчиками?
- Відвідувати театри, цирк, зоопарк?
- Займатись спортом? Якщо так, то якими видами?
- Чи можуть грати у театрі, кіно?

Додаток 3

Тренінг для батьків дітей з особливими освітніми потребами.

«Наші особливі діти»

Мета. Зняття психологічного напруження, залучення батьків до активної участі у шкільному житті їх дітей, вироблення навичок адекватної допомоги у навчанні своїм дітям.

Хід заняття:

I. Вступна частина (15 хв.)

Розминка-привітання

1. Вправа "Знайомство - ім'я"

Мета: створити позитивний емоційний настрій в групі.

Інструкція: ведучий пропонує представитися групі спочатку від свого імені, а потім від імені своєї дитини. Можна назвати свій вік, професію, інтереси.

2. Оголошення мети і завдань тренінгу.

3. Очікування батьків.

II. Основна частина (1 год.)

1. Інформаційне повідомлення «Інклюзивна освіта в Україні» (10 хв)

Кількість дітей з відхиленнями у розвитку, на жаль, збільшується. Так, заданими Європейської академії дитячої інвалідності, у будь-якій країні світу 2-3% усіх дітей - це діти-інваліди, ще 10-20% - діти, які не мають ознак інвалідності, але підлягають постійному медико-педагогічному супроводу. Державна статистика Міністерства охорони здоров'я України констатує, що у нас дітей-інвалідів - 160 тисяч, зокрема з патологією нервової системи, до яких належать і діти з ДЦП, - близько 100 тисяч. Постає запитання — хто і яким чином навчатиме таких дітей? Перед батьками хворого малюка стоїть непростий вибір, адже необхідно визначити подальший шлях розвитку, режим і життєвий уклад своєї дитини та сім'ї, де знаходитиметься дитина більшу частину часу вдома з мамою чи в школі, залежить рівень її подальшого розвитку. Саме тому, виходячи з інтересів цих родин, 1 жовтня 2010 року Міністерством освіти і науки України було затверджено Концепцію розвитку інклюзивної освіти. Що ж таке інклюзивна освіта? У Концепції визначено, що інклюзивне навчання - це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей .

2. Анкетування батьків стосовно впровадження інклюзивної освіти в школі. (10 хв)

3. Вправа «Ідеальна дитина – ідеальні батьки».(10 хв)
Інструкція. Батьки описують на листочках ідеальну, на їхню думку, дитину та ідеальних батьків. Бажаючи зачитують свої описи, а потім ведучий запитує: «А хто знає таких людей?

Чи є вони в природі? Група приходить висновку, що ідеальних людей немає. Ведучий пропонує розірвати листочки з описами і прийняти своїх дітей і себе самих такими, які є.

4. Вправа "Коли мені складно спілкуватися з дитиною, то я ...".(10 хв)

Інструкція. Учасники по черзі називають свої проблеми, труднощі в спілкуванні з дитиною та можливі способи їх вирішення. Якщо виникає заминка, то група пропонує свої варіанти вирішення проблемних ситуацій.

5. Розминка. Вправа

6. Заповнення таблиці «Сам і разом з дитиною». (10 хв)
Батьки повинні згадати і розподілити на дві колонки справи, обов'язки, які

їх діти можуть виконувати самостійно і тільки за їхньої участі. Обговорення таблиці з питань: «Чи є у вас зіткнення з дитиною на ґрунті виконання будь-яких справ?», «Що він може виконувати і що він повинен виконувати сам?»

Висновки:

- При взаємодії з дитиною намагайтеся пам'ятати про те, як ви спілкуєтеся з нею.

- Поступово знімайте з себе турботу і відповідальність за особисті справи вашої дитини.

- Дозволяйте їй помилятися. Тільки тоді вона буде дорослішати і ставати «самостійною».

7. Вправа "Сильні сторони моєї дитини"(10 хв)

Інструкція. Батьки говорять про сильні сторони своєї дитини, про те, що вважають цінним у своїй дитині. Потім йде обговорення про те, як можна використовувати ці якості.

III. Заключна частина.(15 хв)

1. Вправа «Поема про дитячо-батьківську взаємодію» (5 хв)

Мета: узагальнення отриманого досвіду, зворотний зв'язок про тренінг.

Процедура проведення.

Кожен учасник пише свій рядок, потім передає аркуш сусідові ліворуч і той дописує свій рядок, що продовжує поему тощо. Після того, як кожний напише по одному рядку на аркуші, закінчена поема повертається ведучому, який її зачитує.

2. Вправа "Валіза" (15 хв.)

Мета: повторення й узагальнення пройденого.

Один із учасників-батьків зі своєю дитиною виходить із приміщення, інші починають "збирати їм в дорогу валізу", в яку складають позитивні якості, які група особливо цінує в людях; те, що допоможе їм під час спілкування один з одним.

Але учасникам, які "від'їжджають," обов'язково нагадують, що буде "заважати їм в дорозі": ті негативні якості, яких їм треба позбутися, аби життя їхнє покращилося. Потім тим, хто "від'їжджає" і хто весь цей час знаходився поза приміщенням, в якому відбувається тренінг, зачитують і передають увесь список корисних порад. Далі процедура повторюється за участю наступних членів групи доти, поки всі учасники не отримають свою "валізу".

3. Вправа «Реалізація сподівань» (10 хв.)

Тренер пропонує учасникам дати відповіді на запитання:

- Чого ти чекав (ла) від тренінгу?
- Чи відповідало те, що відбувалося під час проведення тренінгу, твоїм очікуванням?
- Яка вправа, інформація найбільше сподобалися, запам'ятались?

- Чи було тобі нецікаво на заняттях? коли?
- Що з того, що ти отримав (ла) у групі під час занять, ти можеш використати у своєму повсякденному житті сьогодні?
- Що ти хотів (ла) би побажати собі? іншим учасникам тренінгу? тренеру?
- Чи потрібні подібні тренінги для батьків?
- Які ще теми ви хотіли б підняти для обговорення на подібних тренінгах?

На завершення тренінгового заняття влаштовується чаювання.

Додаток.4

Анкета для батьків

Шановні батьки! Дане дослідження проводиться з метою вивчення Вашої думки про можливості організації навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах міста (організації навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах). Просимо Вас відверто відповісти на запропоновані запитання

1. Що необхідно врахувати при впровадженні інклюзивної освіти в школах міста, щоб Ваша дитина почувала себе комфортно?

1.1. Спеціально обладнані приміщення безбар'єрного простору (пандуси на сходах, фізкультурно-спортивна зона, навчальні кабінети, туалети, зона відпочинку тощо);

1.2. Навчально-матеріальну базу (спеціальні навчальні програми, підручники, наочно-дидактичні посібники, критерії оцінювання навчальних досягнень тощо);

1.3. Спеціальну підготовку педагогів та реорганізацію штату (введення посад помічників педагогів, дефектологів);

1.4. Психологічну готовність педагогів, учнів загальноосвітніх шкіл, дітей з особливими потребами та їх батьків;

1.5. Ваш
варіант _____

2. Які проблеми та труднощі, на Вашу думку, можуть виникнути (або виникають) в процесі адаптації Вашої дитини до учнівського колективу загальноосвітнього навчального закладу:

- неврахування адміністрацією та педагогами потреб і можливостей Вашої дитини;
- негативне сприйняття дітей з особливими потребами іншими школярами (емоційне відштовхування, насміхання, агресія тощо);
- негативне ставлення інших батьків до спілкування та спільної діяльності їх дітей з Вашою дитиною;
- психологічна неготовність педагогів, страх перед незвичними та нелегкими проблемами у роботі з дітьми, які потребують особливої уваги;
- Ваш _____ варіант

3. У який спосіб Ваша дитина тепер навчається?

- відвідує звичайний клас у загальноосвітньому закладі разом з іншими учнями;
- навчається за індивідуальним графіком у школі;
- навчається за індивідуальним графіком удома;

•

інше _____

4. Яку форму навчання Ви хотіли б обрали для своєї дитини в майбутньому?

- відвідування звичайного класу в загальноосвітньому закладі разом з іншими учнями;
- спеціальний клас для дітей з особливими потребами у загальноосвітньому закладі;
- навчання за індивідуальним графіком у школі;
- навчання за індивідуальним графіком удома;
- задовольняє теперішня форма навчання дитини;
- Ваш

варіант _____

5. Чи готова, на Вашу думку, сьогоднішня система освіти до впровадження інклюзивної освіти?

так

частково

ні

6. Ваші пропозиції щодо організації навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах

Дякуємо за відповіді!